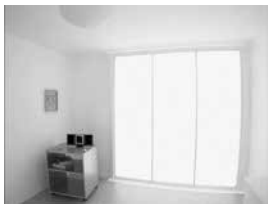

U-jazdowski

Robienie nowych światów zamiast dać spokój

Wybrane prace wideo z kolekcji Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski

Robienie nowych światów zamiast dać spokój

Wybrane prace wideo
z kolekcji Centrum
Sztuki Współczesnej
Zamek Ujazdowski

U–jazdowski

20/09/2024—19/01/2025

wystawa

Robienie nowych światów zamiast dać spokój

Wybrane prace wideo z kolekcji
Centrum Sztuki Współczesnej
Zamek Ujazdowski

Artystki i artyści

Wojciech Bąkowski, Piotr Bosacki,
Karolina Breguła, Rafał Bujnowski,
Hubert Czerepok, Oskar Dawicki,
Izabella Gustowska, Heidrun Holzfeind,
Zuzanna Janin, Christian Jankowski,
C.T. Jasper i Joanna Malinowska,
Marcus Kaiser i Andree Korpys
oraz Markus Löffler, Anna Konik,
Dominik Lejman, Norman Leto,
Zbigniew Libera, Anna Molska,
Dominika Olszowy, Franciszek Orłowski,
Tony Oursler, Agnieszka Polska,
Karol Radziszewski, Joanna Rajkowska,
Józef Robakowski, Konrad Smoleński,
Piotr Wyrzykowski, Marek Zygmunt,
Alicja Żebrowska, Artur Żmijewski

Tytuł wystawy zapożyczony został z prezentowanej na niej pracy Wojciecha Bąkowskiego, utworu subiektywnego i osobnego. Wybrzmiewająca w tej poetyckiej frazie metafora, jak również pewna dosłowność, wyjątkowo trafnie opisują możliwości sztuki, zwłaszcza sztuki wideo. Dodatkowo, słowa te ciekawie rezonują z tym szczególnym czasem, w którym aktualnie znajduje się Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, gromadzące siły i energię do nowego otwarcia.

Międzynarodowa Kolekcja Sztuki Współczesnej, której założenia tworzone były od wczesnych lat 90. ubiegłego wieku pod egidą dyrektora Wojciecha Krukowskiego, jest w zasadniczej części pochodną programu wystaw czasowych tej instytucji i stanowi swoiste archiwum jej bieżącego programu realizowanego przez ostatnie trzydzieści lat. W dużej mierze właśnie to decyduje o specyfice zbiorów gromadzonych w Zamku Ujazdowskim i nadaje im interdyscyplinarny charakter.

Na wystawie *Robienie nowych światów zamiast dać spokój* przedstawiamy ponad trzydzieści dzieł z lat 1973–2018, które stanowią trzon zbiorów sztuki wideo w naszej kolekcji. Zdecydowana większość to realizacje w technice wideo, ale są też utwory generowane komputerowo czy zapisane na tradycyjnej taśmie filmowej.

Sztuka wideo, czy szerzej sztuka mediów, pojawiła się w programie Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski już na początku lat 90. Piotr Krajewski, jeden z organizatorów Biennale Sztuki Mediów WRO, podkreśla pionierską rolę Centrum w prezentowaniu tego rodzaju twórczości w Polsce.

W folderze promocyjnym Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski z 1992 roku znajdziemy informacje o stałym programie *Film/Video Centrum* prowadzonym przez

kuratora Ryszarda W. Kluszczyńskiego, który „prezentuje w ramach programów cyklicznych klasyczne prace awangardy filmowej oraz poszukiwania współczesnych artystów video artu”.

W folderze z 1996 roku program Ryszarda W. Kluszczyńskiego nosił już nazwę *Media Art Laboratorium*, a składały się na niego: „wystawy najciekawszych dzieł sztuki interaktywnej i instalacji video; prezentacje dokonanych najwybitniejszych twórców sztuki mediów; wykłady i spotkania z artystami tworzącymi sztukę mediów; festiwale i przeglądy sztuki video i komputerowej”. Począwszy od wystawy *Kolekcja 3* w 1996 roku, w kolejnych trzech edycjach prezentacji kolekcji zawsze pojawiały się prace video, które stanowiły ważną część narracji o sztuce współczesnej.

Sztuka mediów ulegała dynamicznym przemianom związanym z rozpowszechnianiem się nowych technologii. Obok sygnału elektronicznego pojawiły się cyfrowe piksele, obok analogowego montażu – cyfrowa manipulacja. Video dość szybko stało się narzędziem chętnie używanym przez artystów z rozmaitych obszarów sztuki, niekoniecznie filmu – dawało im większe możliwości formułowania wypowiedzi na tematy, z którymi się mierzyli. Nowe możliwości warsztatowe artystów pracujących z nowymi mediami manifestowały się także w dziełach systematycznie wzbogacających zbiory Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski.

Do tej pory sztuka video z zamkowej kolekcji nie była pokazywana w formie osobnej prezentacji i właśnie teraz postanowiliśmy podjąć się tego wyzwania. Jest to dobra okazja, aby przyjrzeć się, jak prace wykonane na przestrzeni kilkudziesięciu lat w technice video odbierane są dziś w kontekście wszechobecnych na ekranach telefonów czy monitorów komputerowych zapisów filmowych,

nagrań z Tik Toka czy YouTube'a. Fakt, że video jest praktycznie wszędzie i posługujemy się nim swobodnie w naszym otoczeniu, z pewnością ma wpływ na sposób odbioru prac wykonanych w tej technice i pokazywanych w galerii. Podkreśla też demokratyczny etos video, sztuki mogącej powstać stosunkowo niskim kosztem i charakteryzującej się dużą dostępnością.

Wszystkie wybrane na wystawę prace były już pokazywane w Zamku. Wiele z nich zostało tu wyprodukowanych z okazji powstających na przestrzeni lat projektów programowych. Po raz pierwszy jednak ukazują swój potencjał w tak zróżnicowanym i szerokim zestawieniu. Wielość podejmowanych przez artystki i artystów tematów, a także odmienne traktowanie zbliżonych idei sprawia, że wystawa jest dynamiczna i mocno nasycona różnymi treściami. Zestawienie filmów na monitorach, wielkowymiarowych projekcji, instalacji i obiektów buduje w przestrzeniach galerii nowe konteksty. Można dostrzec rozmaite powinowactwa, mniej lub bardziej oczywiste. Prace albo współgrają ze sobą, albo wytwarzają napięcia, ale zawsze inspirują do szukania w swoich doraźnych sąsiedztwach wielorakich znaczeń.

Wyraźnie wybrzmiewają na wystawie prace o charakterze narracyjno-analitycznym i krytycznym, poruszające tematy cielesności i jej medialnej reprezentacji, egzystencjalnej refleksji, także o zabarwieniu metafizycznym, te dotyczące upływu czasu i pamięci, historii w aspekcie indywidualnym i zbiorowym, tożsamości oraz kwestii społecznych. Realizacje demonstrują szeroki wachlarz możliwości oferowanych przez medium video, od rejestracji działań performatywnych, przez film artystyczny, kolaż, wideoobiekt, wideoinstalację po wielokanałowe projekcje oraz krótko- i długometrażowe filmy o charakterze zbliżonym do dokumentu czy reportażu. Oprócz prac w prze-

strzeni galerii, pokazujemy też filmy podczas specjalnych seansów w kinie, o których informujemy osobno.

Na wystawie i w kinie prezentowane są prace Wojciecha Bąkowskiego, Piotra Bosackiego, Karoliny Breguły, Huberta Czerepoka, Oskara Dawickiego, Izabelli Gustowskiej, Heidrun Holzfeind, Zuzanny Janin, Christiana Jankowskiego, C.T. Jaspera i Joanny Malinowskiej, Marcusa Kaisera, Andree Korpysa i Markusa Löfflera, Anny Konik, Dominika Lejmana, Normana Leto, Zbigniewa Libery, Anny Molskiej, Dominiki Olszowy, Franciszka Orłowskiego, Tony'ego Ourslera, Agnieszki Polskiej, Karola Radziszewskiego, Joanny Rajkowskiej, Józefa Robakowskiego, Konrada Smoleńskiego, Piotra Wyrzykowskiego, Marka Zygmunta, Alicji Żebrowskiej i Artura Żmijewskiego.

Kuratorka wystawy

Ewa Gorządek

Ryszard W. Kluszczyński

Eksperymentalny film, video art i sztuka nowych mediów w Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski w Warszawie w latach 1990–2001

Funkcję kuratora filmu i sztuki wideo objąłem w styczniu 1990 roku, w momencie, kiedy Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski rozpoczynało swoją działalność pod kierunkiem nowego dyrektora Wojciecha Krukowskiego. Funkcję tę pełniłem aż do 2001 roku. W tym okresie wideo, w kontekście sztuki światowej, miało jeszcze status radykalnej sztuki undergroundowej. W artystycznym mainstreamie zaczęło się ono pojawiać dopiero od drugiej połowy lat 90., w Polsce jeszcze później. Wyraźna obecność wideo i eksperymentu audiowizualnego w warszawskim Centrum Sztuki Współczesnej już na początku lat 90. XX wieku świadczy więc o progresywnym charakterze jego programu.

Pierwsza prezentacja odbyła się w kwietniu 1990 roku i objęła zarówno prace wideo, jak i filmy, między innymi Andy'ego Warhola. W początkowym okresie zwracałem uwagę na istotne związki łączące filmowy eksperyment z elektroniczną sztuką wideo. Właśnie ze względu na ten aspekt, nie tylko pierwszy program, lecz także wiele kolejnych prezentacji łączyło prace należące do obu tych mediów. Uznałem bowiem, że granice między nimi powoli zanikały. Wkrótce, w związku z przeobrażeniami, jakim ulegało miejsce wideo w polu

sztuki i jego relacje z innymi mediami artystycznymi, zakres mojej pracy kuratorskiej poszerzył się też o sztukę multimedialną. Coraz więcej prac audiowizualnych, jak instalacje interaktywne, prace VR (Virtual Reality) czy internetowe, wykorzystywało wideo, które wchłaniało film i zarazem stawało się formą transmedialną i transrodzajową. Dlatego od połowy lat 90. w programie Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski pojawiały się coraz liczniej prace należące do pola sztuki nowych mediów i używające wideo jako środka wyrazu, by wymienić dzieła takich artystów, jak Simon Biggs, Christopher Hales, Agnes Hegedüs, Lynn Hershman Leeson, Simon Robertshaw, Jeffrey Shaw, Christa Sommerer i Laurent Mignonneau czy Grahame Weinbren.

Cele mojej pracy kuratorskiej w tym okresie dają się przedstawić w trzech punktach. Po pierwsze, kierowała mną chęć przedstawienia polskiej publiczności różnorodności sztuki ruchomego obrazu (filmu, wideo, nowych mediów) i ukazania jej miejsca we współczesnej sztuce. Obok prac wskazanych wyżej artystów w Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski można było zobaczyć dzieła wielu innych twórców kina eksperymentalnego i sztuki wideo z całego świata – Kennetha Angera, Kjella Børgeengena, Davida Blaira, Patricka Bokanowskiego, Very Frenkel, Jeana-François Guitona, Dereka Jarmana, Joan Jonas, Jeffa Keena, Davida Larchera, Malcolma Le Grice'a, Toshia Matsumoty, Michaela Scrogginsa czy Shelly Silver. Przedstawione zostały zarówno sylwetki artystów, jak też i prace pochodzące z wybranych krajów

(na przykład z Niemiec, USA, Wielkiej Brytanii) oraz wybrane gatunki (jak wideoperformans). Po drugie, Centrum regularnie prezentowało prace polskich artystów. W kwietniu 1991 roku zorganizowałem festiwal Środek Europy, w ramach którego pokazane zostały polskie awangardowe filmy i prace wideo – od dzieł Stefana i Franciszki Themersonów aż po najnowsze prace młodych artystów, uzupełnione o programy z Austrii, Czech, Słowacji i Węgier, opracowane przez zaproszonych kuratorów. Przygotowałem następnie wystawy i prezentacje bardzo wielu artystów, między innymi Anny Baumgart, Izabelli Gustowskiej, Barbary Konopki, Zbigniewa Libery, Zygmunta Rytki, Józefa Robakowskiego i Macieja Walczaka. Zorganizowałem też w 2000 roku ogromną retrospektywę Warsztatu Formy Filmowej. Dzieła polskich twórców włączałem również do wystaw międzynarodowych. Należy dodać, że prace wideo – zarówno polskich, jak i zagranicznych autorów – pojawiały się też w projektach innych kuratorów: Milady Ślizińskiej czy Marka Goździewskiego. Po trzecie, przygotowywałem i prezentowałem programy polskich prac w ośrodkach zagranicznych: centrach sztuki, muzeach oraz na festiwalach filmowych i wideo. Filmy i prace wideo polskich artystów pokazałem między innymi w Austrii, Belgii, Finlandii, Francji, Japonii, Kanadzie, Łotwie, Niemczech, Szwajcarii, Szwecji, Turcji, Ukrainie, Węgrzech i Wielkiej Brytanii. Awangardowe dzieła filmowe i prace wideo polskich twórców weszły więc w instytucjonalny obieg sztuki zarówno w Polsce, jak i za granicą.

**Prace
wideo**

1

Karolina Breguła *Kamera wideo*

2007
wideo, 45'46"

Utwór Karoliny Breguły *Kamera wideo* jest rejestracją dokamerowanego performansu, ukazującego niedoskonałość języka jako formy komunikacji. Artystka wykonuje proste gesty, ułatwiające zrozumienie instrukcji obsługi kamery wideo, odczytywanej spoza kadru w kilkunastu językach europejskich. W tej żartobliwej realizacji widać, o ile bardziej nośny informacyjnie jest język gestów zarejestrowanych na wideo od tych samych kwestii wypowiedzianych w językach narodowych. Praca Breguły ma charakter formalny, dotyczy wykorzystywanego medium, gdzie wideo jest zarazem narzędziem i obiektem analizy; sama artystka też jest jednocześnie podmiotem i przedmiotem artystycznej wypowiedzi. W 2007 roku Karolina Breguła zdobyła tym filmem trzecie miejsce w konkursie Samsung Art Master za „stworzony prostymi środkami dowcipny komentarz na temat styku technologii i sztuki”.

2

Karolina Breguła *Wyjście*

2013
wideo, 2'

Wyjście, praca formalnie nawiązująca do filmu braci Lumière *Wyjście robotników z fabryki Lumière* w Lyonie (1895), dedykowana jest pracownikom Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski. *Remake* Karoliny Breguły został nakręcony przy północnym, służbowym wejściu do budynku. Na nagraniu widać, jak wychodzą z niego kolejno: szef związku zawodowego, pracownicy działów dokumentacji, realizacji wystaw, księgowości, promocji, kuratorzy, koordynatorzy, asystenci, sprzątaczkę. Jako ostatni Zamek opuszcza dyrektor, zamykając za sobą drzwi. *Wyjście* jest komentarzem do konfliktu między ówczesnym dyrektorem a załogą Centrum Sztuki Współczesnej, w wyniku którego wielu pracowników straciło pracę lub z niej zrezygnowało. Film jest w całości inscenizacją, zapisem szczególnego rodzaju akcji performatywnej i stanowi jedną z niewielu prac, w których poruszona i sprobmatyzowana została kwestia pracy w instytucji kultury i „robotników sztuki”.

Karolina Breguła

(ur. 1979) artystka multimedialna, reżyserka, akademiczka. Ukończyła fotografię w Wyższej Szkole Filmowej Telewizyjnej i Teatralnej w Łodzi, gdzie w roku 2016 obroniła doktorat na Wydziale Operatorskim i Realiza-

cji Telewizyjnej. Obecnie prowadzi Pracownię Filmu Społecznego na Wydziale Sztuki Mediów Akademii Sztuki w Szczecinie, gdzie jest adiunktką.

3

C.T. Jasper Joanna Malinowska Szarża

2017
video, 4'33"

Film miał premierę w 2017 roku na wystawie *Późna polskość* w Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski. Zdjęcia kręcone były na wzgórzach w pomorskiej miejscowości Przywidz. Wzięło w nich udział ponad 30 statystów. „Bohaterami” filmu C.T. Jaspera i Joanny Malinowskiej są osławione skrzydła husarii, jeden z popularnych polskich symboli narodowych, na potrzeby filmu wykonane z tektury. Artyści uwolnili je od militarnego kontekstu i pokazali w neutralnej, wręcz idyllicznej sytuacji, jako figurę połączenia człowieka z ptakiem. Ważny jest w tej pracy typowo polski krajobraz dźwiękowy z odgłosami owadów i ptaków. Czas trwania akcji filmu, 4 minuty i 33 sekundy, to ukłon w stronę słynnej kompozycji Johna Cage'a.

C.T. Jasper (ur. 1971), Joanna Malinowska (ur. 1972)

Artyści multimedialni. Tworzą i mieszczą w Stanach Zjednoczonych oraz w Polsce. Od 2015 roku pracują nad wspólnymi projektami, w tym też roku reprezentowali Polskę na Bien-

nale Sztuki w Wenecji. C.T. Jasper prowadzi katedrę rzeźby w Tyler School of Art and Architecture w Filadelfii, a Joanna Malinowska wykłada na Cornell University w Ithace.

4

Zuzanna Janin Walka

2001
video, 9'07"

Femmage à Ana Mendieta

oznaczone różnymi barwami, a przeciwnicy mają stroje w identycznym białym kolorze. Wydaje się, że w tym pojedynku nie ma zwycięzcy ani pokonanego, a zmagania nie mają charakteru jednorazowego starcia. Boks jako metafora życia, walka o pozycję kobiet artystek w zdominowanym przez mężczyzn środowisku sztuki – to tylko niektóre z narzucających się tropów interpretacyjnych tej pracy.

Zuzanna Janin

(ur. 1961) artystka sztuk wizualnych, rzeźbiarka, twórczyni instalacji, działań performatywnych, obiektów, fotografii i instalacji wideo. Absolwentka Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, którą ukończyła w 1987 roku. Uzyskała doktorat z zakresu sztuk pięknych na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu w 2016 roku, habilitację w dziedzinie sztuki w Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku w 2020.

Zuzanna Janin Ring

2001–2012
rzeźba, 120 × 400 × 400 cm
Z kolekcji Anny Pawelak

Pracę *Walka* Zuzanna Janin zaprezentowała w 2001 roku w Zachęcie – Narodowej Galerii Sztuki na indywidualnej wystawie *ILoveYouToo/JaCiebieTeż*. Realizację filmu poprzedziły kilkumiesięczne treningi bokserskie, po których artystka zmierzyła się z bokserem wagi ciężkiej, Przemysławem Saletą. Inaczej niż na sportowym ringu, tu narożniki nie są

Brała udział w Biennale w Sydney (1992), Biennale w Liverpoolu (1999), wystawie zbiorowej w Pawilonie Rumuńskim w ramach 54. Biennale Sztuki w Wenecji (2011). Laureatka nagrody The Best Artist of ArtVilnius'16 i *50 Śmiałych 2018 roku* przyznanej przez „Wysokie Obcasy”. W 2018 roku powołała międzynarodową Nagrodę Sztuki im. Marii Anto i Elsy von Freytag Loringhoven.

5

Franciszek Orłowski *Pocałunek miłości*

2008—2009
video, 1'28"

Pocałunek miłości to dokumentacja performatywnego projektu, w ramach którego artysta zaproponował bezdomnym z Poznania wymianę ubrań. Otrzymałą w ten sposób odzież wykorzystywał później w swoich pracach. Działanie to stanowiło próbę nawiązania głębszej relacji z osobami zepchniętymi na margines społeczeństwa. Niekonwencjonalny akt wymiany wymagał wkroczenia w intymną przestrzeń drugiego człowieka, przekroczenia granic fizycznych i emocjonalnych.

Franciszek Orłowski

(ur. 1984) artysta i performer, specjalizujący się w sztuce wideo, instalacjach oraz projektach partycypacyjnych. Ukończył Wydział Intermediów na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu, dyplom zdobył w 2010 roku pod opieką prof. Mirosława Bałki i prof. Piotra Kurki.

6

Alicja Żebrowska *Zatrudnianie*

2004
wideo, 11'50"

Zatrudnianie to wideo dokumentujące performans Alicji Żebrowskiej zrealizowany w 2004 roku w ramach X Festiwalu Miasto Kobiet w Lublanie. Artystka, aby wcielić się w wykreowaną przez siebie postać Super Dustcard Divy, zatrudniła się na jeden dzień w lublańskim Przedsiębiorstwie Komunalnym SNAGA. W trakcie performansu przemierza miasto w kostiumie diwy, wykonuje prace porządkowe, zabiegi magnetoterapii i biostymulacji lampą na podczerwień, recytuje raporty sanitarne, tworzy miejską rzeźbę z odpadków, bierze udział w sesji fotograficznej na największym miejskim wysypisku śmieci. Film i akcja performansu konfrontują sztukę z codziennymi praktykami społecznymi.

Alicja Żebrowska

(ur. 1956) artystka sztuk wizualnych, rzeźbiarka, performerka, autorka wideo oraz instalacji wideo. Studiowała w Instytucie Artystycznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, gdzie w 1981 roku uzy-

skała dyplom z rzeźby. Kontynuowała edukację na studiach podyplomowych w pracowni prof. Wandera Bertoniego w Wyższej Szkole Sztuk Stosowanych w Wiedniu, gdzie uzyskała dyplom w 1992 roku.

7

Artur Żmijewski z serii *Wybrane prace*

Barbara

2012
wideo, 15'

Helena

2012
wideo, 15'

Zofia

2012
wideo, 15'

Trzy filmy z kolekcji Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, których bohaterkami są Barbara, Helena i Zofia, należą do serii filmów Artura Żmijewskiego *Wybrane prace* (2006—

2012). Ich głównym tematem jest praca, w tym wypadku praca fizyczna o niskim prestiżu społecznym: Barbara jest tramwajarką, Helena sprząta w domach, a Zofia jest pokojówką w hotelu. Konstrukcja wszystkich utworów jest taka sama: artysta towarzyszył z kamerą każdej kobiecie przez całą dobę, rejestrując to, co działo się w ich życiu prywatnym i zawodowym. Wszystkie trzy wykonują nisko płatne prace, nie dające szans na rozwój osobisty, przez co stają się one w pewnym sensie społecznie upośledzone. Cykl *Wybrane prace* (wybrane przez artystę, ale tytuł nawiązuje też do sformułowania często wykorzystywanego w artystycznych CV) można potraktować jako kolejną wypowiedź Żmijewskiego na interesujący go w tym okresie twórczości problem wykluczenia.

Artur Żmijewski

(ur. 1966) artysta sztuk wizualnych, twórca filmów, obiektów, instalacji, fotografii, kurator, autor publikacji z dziedziny sztuki współczesnej. W latach 1990–1995 studiował na Wydziale Rzeźby warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych, gdzie obronił dyplom w pracowni prof. Grzegorza Kowalskiego. Jeden z głównych

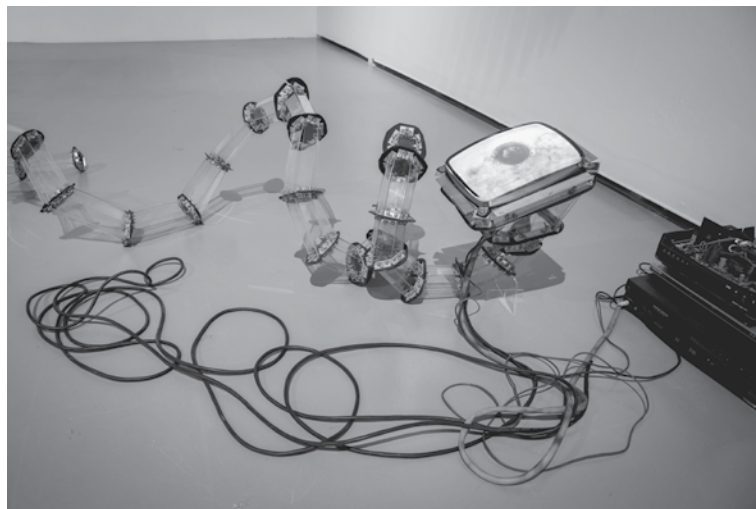
przedstawicieli nurtu sztuki krytycznej w Polsce. Przez wiele lat był związany w piśmie „Krytyka Polityczna”. W 2005 roku reprezentował Polskę na 51. Międzynarodowym Biennale Sztuki w Wenecji, na którym pokazał film *Powtórzenie*, a 2012 roku był kuratorem 7. Biennale Sztuki Współczesnej w Berlinie.

8

Zbigniew Libera *Kąpielowicz*

1991
instalacja wideo
50 × 280 × 130 cm

Tytuł instalacji wideo Zbigniewa Libery, *Kąpielowicz*, pochodzi z żargonu pracowników zakładów pogrzebowych, którzy w ten pieśczołliwy sposób nazywają martwe ciało obmywane przed pogrzebem. Na telewizyjnym kineskopie, połączonym ze spiralną konstrukcją wykonaną z przezroczystych płytek ze szkła akrylowego złączonych metalowymi listwami, wyświetlany jest obraz odpływu, do którego wlewa się woda. Jak zauważył Ryszard W. Kluszczyński, surowy technologiczny wygląd pracy i poruszany przez nią temat przemijania „zderza chłód elektronicznej technologii z gorączką śmiertelnej materii”.

Zbigniew Libera

(ur. 1959) autor obiektów, instalacji, filmów wideo, fotografii i performansów. W latach 80. XX wieku działał aktywnie w środowisku łódzkim, gdzie był związany z nurtem sztuki niezależnej, między innymi ze Strychem i Kulturą Zrzuty. W tym samym czasie współtworzył grupy muzyczne NAO i Sternenhoch oraz pismo

„Tango”. Uważany jest za prekursora i jednego z czołowych przedstawicieli nurtu sztuki krytycznej. Jego prace w przenikliwy i przewrotny sposób komentują tradycyjny model wychowania, kulturowe postrzeganie cielesności, kody kultury masowej, poruszają kwestie manipulowania rzeczywistości przez media.

9

Konrad Smoleński

Rysunek

2001
wideoperformans, 3'21"

Rysunek to dokamerowany performans Konrada Smoleńskiego zrealizowany w 2001 roku. Jego tematem są osobiste zmagania związane z obowiązkami artystycznymi i edukacyjnymi w czasie

studiów. Półnagi artysta, zachowując beznamiętny wyraz twarzy, biczuje się i przeprasza nauczycieli rysunku za swoje lenistwo, powtarzając: „Nie chodziłem na rysunek”. Wypowiedane monotonnym głosem stwierdzenia wypełnione są negatywną oceną własnej osoby: „Jestem leniem”, „Jestem niesystematyczny”, „Zawiodłem moją panią profesor”.

Konrad Smoleński

(ur. 1977) artysta multimedialny. Absolwent Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu. Tworzy instalacje łączące dźwięk, wideo i performans, w których energia punk rocka spotyka się z minimalistyczną estetyką. Jego prace, często oparte na manipulacji dźwiękiem na żywo, badają granice między muzyką rockową

a sztuką współczesną. Artysta został uhonorowany Nagrodą Fundacji Deutsche Banku *Spojrzenia* (2011) i reprezentował Polskę na 55. Biennale Sztuki w Wenecji (2013). Jest współzałożycielem projektu dźwiękowo-performatywnego BNNT oraz kolektywu artystycznego Penterstwo.

10

Anna Molska

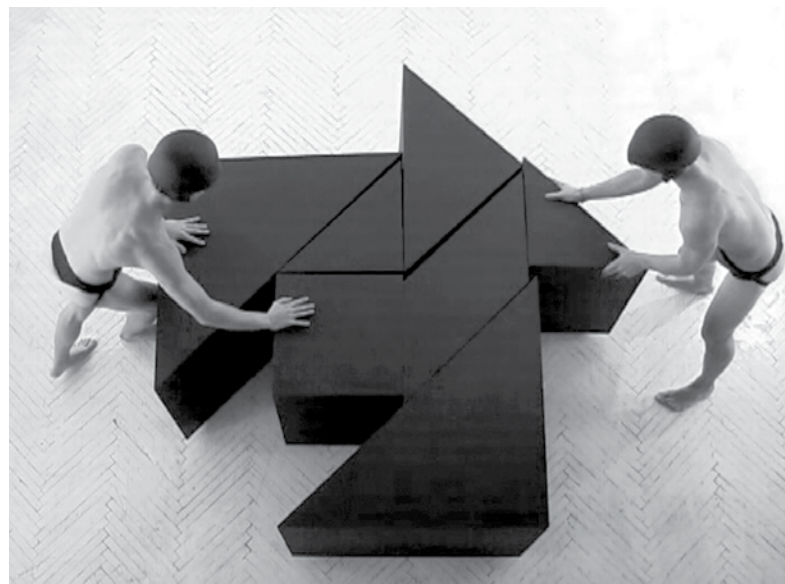
Tanagram

2006–2007
wideo, 5'18"

W wideo *Tanagram* Anny Molskiej bohaterowie – wysportowani modele w kaskach i ochraniaczach – układają na białej podłodze czarne klocki przypominające przeskalowane chińskie puzzle tangram. Jedną z pierwszych ułożonych figur jest czarny kwadrat, budzący skojarzenia z pracą Kazimierza Malewicza. W pracy – oprócz odwołania do suprematyzmu – pojawiają się nawiązania do scenografii awangardowego rosyjskiego teatru, pieśni Chóru Aleksandrowa oraz cytaty z nauki języka rosyjskiego. Pracę można odczytywać jako komentarz do utopijnych projektów sztuki, które miały wprowadzić porządek, okiełznać chaos.

Anna Molska

(ur. 1983) artystka wizualna, posługująca się głównie medium filmu. W latach 2003–2008 studiowała na Wydziale Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, gdzie obroniła dyplom w Pracowni Przestrzeni Audiowizualnej prowadzonej przez prof. Grzegorza Kowalskiego. Dwukrotnie znalazła się wśród zwycięzców konkursu Samsung Art Master – w 2003 roku otrzymała wyróżnienie, a w 2004 roku – II nagrodę.

11

Piotr Wyrzykowski *Runner*

1993
wideo, 5'58"

Runner to kolaż wideo. W centrum obrazu znajduje się tytułowy biegacz, czyli sam artysta. Mimo że jest w ruchu, pozostaje stałym elementem kadru, na co pozwoliło specjalnie skonstruowane do tej pracy urządzenie. Na filmie zmienia się otoczenie, również sama sylwetka biegnącego artysty ulega przetworzeniu – ciało bywa podzielone na fragmenty, częściowo zamazane. Artysta wprowadził efekty przenikania, okienka wewnątrz kadru, zakłócenia przekazu. Zmiany w obrazie uzyskał za pomocą manipulacji taśmy S-VHS. Nowa technologia została wykorzystana zarówno do rejestracji rzeczywistości, jak i do jej przetworzenia.

Piotr Wyrzykowski alias Peter Style

(ur. 1968) artysta wizualny, performer, scenograf i pedagog. Jest twórcą wideo, multimedialnych performansów, instalacji interaktywnych, projektów internetowych, działań w przestrzeni publicznej. Studiował architekturę wnętrz w latach 1989–1991, a następnie malarstwo w latach 1991–1995 w Pracowni Intermedialnej prof. Witosława Czerwonki w Państwowej Wyższej

Szkole Sztuk Pięknych w Gdańsku, gdzie uzyskał dyplom. Aktualnie pracuje jako wykładowca na Wydziale Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku. Współzałożyciel i dyrektor artystyczny grupy C.U.K.T. (Centralny Urząd Kultury Technicznej), prekursorsko wykorzystującej zasięg internetu do działań artystycznych (*Kampania Prezydencka Wiktorii Cukt*, 2001).

12

Dominik Lejman *Wnętrze z klimatyzacją (oddychaj głęboko)*

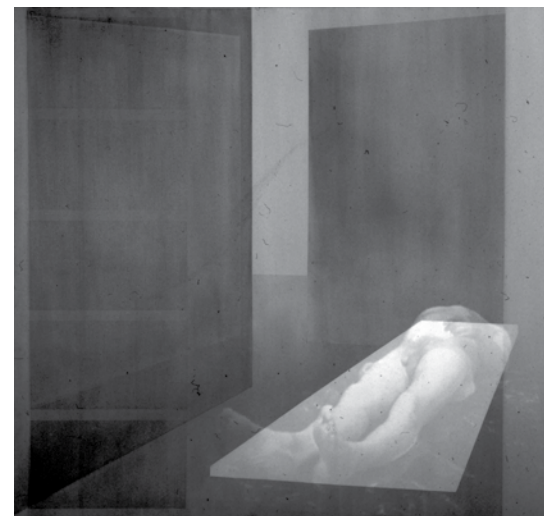
2000
obraz, akryl na płótnie
230 × 250 cm
projekcja wideo

Zakup dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Fundacji Promocji Kultury w ramach programu Narodowa Kolekcja Sztuki Współczesnej Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Wnętrze z klimatyzacją (oddychaj głęboko) to jedna z pierwszych realizacji Dominika Lejmana, które łączą malarstwo z projekcją wideo. Na monochromatyczne, abstrakcyjnie zamalowane płótno subtelnie rzutowana jest projekcja wideo, która wprowadza do obrazu wymiar czasu i nieznaczny ruch rastra wideo. Filmowy obraz przedstawia martwe ciało nagiego mężczyzny, leżącego na postumencie przypominającym katafalk. Układ ciała postaci przywołuje skojarzenia z obrazem *Zmarły Chrystus* włoskiego malarza Andrei Mantegni. Materialność farby i efemeryczność obrazu wideo to równorzędne warstwy dzieła, które wspólnie budują znaczenia.

Dominik Lejman

(ur. 1969) artysta wizualny i pedagog. Zajmuje się malarstwem, które łączy z projekcjami wideo, realizuje wideofreski i prace w formie wielkoformatowych projekcji. Absolwent Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku oraz Royal College of Art w Londynie. Od 2005 roku prowadzi II Pracownię Malarstwa na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu. Laureat Paszportu „Polityki” (2001) oraz Berlin Art Prize (2018).

13

Marek Zygmun

Element I, II, III

2000

wideopermans, 37'33"

Filmy *Element I, II, III* powstały w ramach zainicjowanego przez Marka Rogulskiego projektu *Poza postmodernizm*. Praca Marka Zygmunta o kontemplacyjno-symbolicznym charakterze ma formę trylogii, ale jej sekwencje można też oglądać osobno. Błękit wody, spokojna, jednostajna ścieżka dźwiękowa, widok artysty siedzącego w pozie medytacyjnej na dnie basenu – to główne motywy trzech filmów pokazywanych w pętli. Medytująca postać początkowo wynurza się rytmicznie w celu uzupełnienia powietrza w płucach, aby w środkowej sekwencji wykorzystać technologię i realizować swoje doświadczenie bez konieczności przerw na wypływanie ponad powierzchnię wody. *Element III* nie jest zapisem autentycznego przebiegu zdarzeń, jak dwie wcześniejsze części pracy, lecz montażem komputerowym, dzięki któremu na zakończenie medytacji postać artysty „rozpływa się” w wodzie, niczym w oceanie świadomości. Zapis wideopermansu *Element I, II, III* jest dla artysty przełomową pracą, w której dowodzi, iż technologia i sztuka mogą być narzędziem wspierającym samorozwój.

Marek Zygmun

(ur. 1975) performer, autor instalacji multimedialnych, wideo, filmowych form artystycznych i dokumentalnych, projektant wystaw oraz multimediiów do scenografii teatralnych. Studiował architekturę na Politechnice Gdańskiej, dyplom uzyskał

w 2002 roku. Od 1995 roku tworzy realizacje łączące sztukę, technologię i filozofię. Czerpiąc z buddyzmu, stawia siebie, a także odbiorców, w sytuacjach, w których doświadczenie i podejmowane wybory pomagają w rozwijaniu świadomości jednostki.

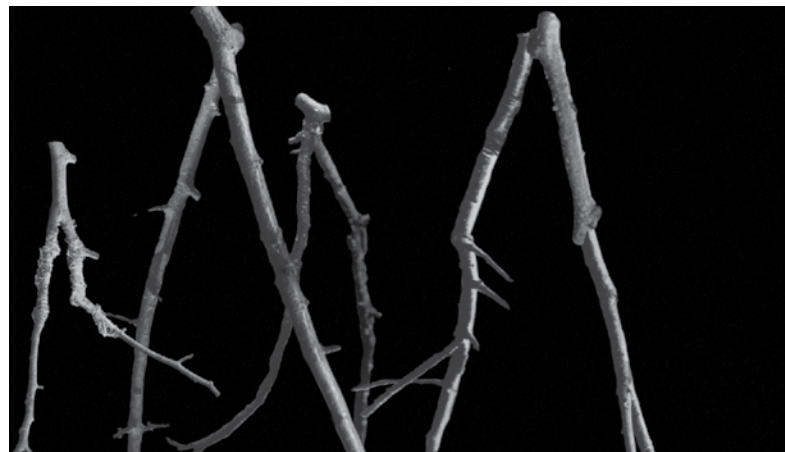
14

Agnieszka Polska

Five Short Videos

2012

5-kanałowa instalacja wideo, 3'

Five Short Videos to pięciokanałowa instalacja wideo, na którą składają się krótkie trzyminutowe filmy – animacje o surrealistycznym charakterze i hipnotyzującej urodzie wizualnego języka. Abstrakcyjna gra poruszających się w rytm monotonnej, zapętłonej muzyki, jak we śnie, obiektów zachęca do nadania obrazom własnych znaczeń.

Agnieszka Polska

(ur. 1985) artystka wizualna, autorka filmów animowanych, prac wideo, fotografii i filmów fabularnych. W 2023 roku wyreżyserowała własną sztukę teatralną *Gadający samochód*. Studiowała na Wydziale Artystycznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (2004–2005), na Wydziale Grafiki

Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie (2005–2010) oraz University of the Arts w Berlinie (2008–2009). Laureatka nagrody Preis der Nationalgalerie (2017) oraz Nagrody Filmowej (2013) przyznanej przez Polski Instytut Sztuki Filmowej, Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie oraz Szkołę Wajdy.

15

Tony Oursler *Widmo*

1999
instalacja wideo, 10' 52"

Instalacja wykorzystuje obiekt ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie nr SZMb 2306 MNW.

Instalacja *Widmo* powstała na wystawę Tony'ego Ourslera w Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski w 1999 roku. Składa się na nią stół, obiekt przypominający lalkę i niewielki projektor wideo. Uwięziona pod stołem lalka, ożywiona dźwiękiem i projekcją wideo z kobiecą twarzą rzutowaną na głowę wykonaną z białej poduszki, wywołuje niepokój, pobudza wyobraźnię. Prace Ourslera badają relacje między jednostką a technologią wizualną, eksplorując psychologiczne i społeczne aspekty wpływu mediów na ludzką świadomość.

Tony Oursler

(ur. 1957) amerykański artysta multimedialny, pionier sztuki nowych mediów. W swojej twórczości łączy wideo, rzeźbę, instalację, performans oraz malarstwo. Ukończył studia w California Institute of the Arts w Santa Clarita w 1979 roku.

16

Józef Robakowski *Idę*

1973
wideopermans, 3'

Wideopermans

Idę powstał w okresie działalności Józefa Robakowskiego w Warsztacie Formy Filmowej.

Otwiera serię zapisów biologiczno-mechanicznych. W latach 70. artysta eksplorował relacje między ludzkim ciałem a technologią.

W *Idę* kamera, przymocowana do ciała Robakowskiego, rejestruje

jego monotonną wspinaczkę po schodach wieży spadochronowej. Zrealizowany w jednym ujęciu film odzwierciedla rzeczywisty czas akcji, bez montażu.

Józef Robakowski

(ur. 1939) twórca multimedialny, zaliczany do klasyków polskiego filmu eksperymentalnego. Jego dorobek obejmuje filmy, fotografie, wideo, rysunki, instalacje oraz projekty konceptualne. Studiował na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz na Wydziale Operatorским Państwowej Wyż-

szej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej w Łodzi, gdzie w latach 1970–1981 i ponownie od 1995 roku był wykładowcą. Współzałożyciel wielu eksperymentalnych grup artystycznych, w tym Warsztatu Formy Filmowej. Kurator Galerii Wymiany. Pomysłodawca powołania Nagrody Artystycznej im. Katarzyny Kobro.

17

Wojciech Bąkowski

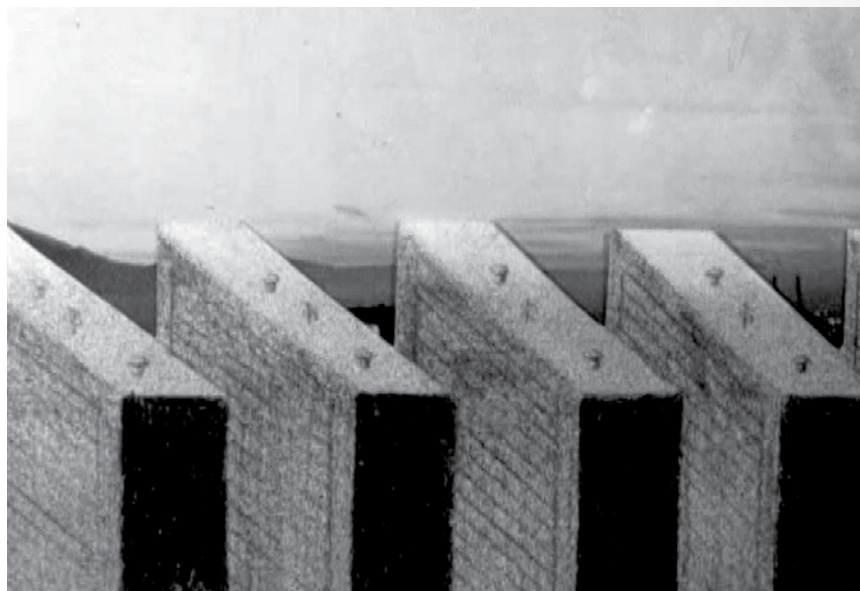
Film mówiony 2

2008

wideo, 8'08"

kolaż, 50 × 50 cm

Film mówiony 2 to jeden z sześciu *Filmów mówionych*, jakie dotąd powstały w latach 2006–2011. Charakterystyczne dla całej serii jest połączenie animacji z narracją słowną. Artysta odwołuje się w niej do polskiej tradycji filmu animowanego, ale zarazem wyraźnie się od niej dystansuje. *Film mówiony 2* powstał z fascynacji „ludzkim gadaniem”. Podmiot liryczny, a zarazem obserwator – inwalida jadący środkiem komunikacji miejskiej – prowadzi nieustający monolog, składający z ciągu luźnych skojarzeń, powtarzających się fraz i specyficznej wokalizacji swojej wypowiedzi. Nagrywając ścieżkę dźwiękową do tego filmu, artysta stał na głowie, aby uzyskać odpowiednie brzmienie głosu.

18

Wojciech Bąkowski

Robienie nowych światów zamiast dać spokój

2010

wideo, 5'30"

Wojciech Bąkowski połączył w filmie cyfrowe obrazy z animowanymi fotografiami i niepokojącą ścieżką dźwiękową. Materiał wizualny jest ubogi, ograniczony do wygenerowanych komputerowo, subtelnych faktur i obrazów znanych z najbliższego otoczenia, jak widok z okna, lecący ptak czy drzwi do łazienki. Klimat filmu może sugerować, że twórca przekłada wewnętrzne przeżycia na wizualne, dźwiękowe i cyfrowe kompozycje. Przedstawiony świat jest niespójny, zdominowany przez budzące pragnienie ucieczki poczucie izolacji. Podmiot liryczny decyduje się jednak kontynuować kreację nowych światów, przeciwstawiając się nastrojowi rezygnacji. Artysta nawiązuje w tym filmie do estetyki wczesnych, analogowych realizacji wideo.

Wojciech Bąkowski

(ur. 1979) reżyser filmów animowanych, grafik, poeta, autor audioperformansów i muzyki alternatywnej. Studiował w Pracowni Audiosfery oraz Pracowni Animacji Akademii Sztuk Pięknych w Poznaniu. Jest współzałożycielem grupy artystycznej PENERSTWO oraz liderem

zespołów muzycznych KOT, Niwea, Czykita i Gerda (razem z Janem Piaseckim). Należy także do stowarzyszenia PINKPUNK. W 2009 roku otrzymał Nagrodę Fundacji Deutsche Banku *Spojrzenia*, a w 2010 roku został laureatem Paszportu „Polityki”.

19

Norman Leto *Buttes- -Monteaux 1*

2008
wideo, 10'

Buttes Monteaux 1 to animacja komputerowa, którą Norman Leto pokazał po raz pierwszy na wystawie *Piosenka Buttes Monteaux*

wraz z klipem i trzy obrazy olejne w galerii Nova w Krakowie w 2007 roku. Artysta wykorzystał techniki animacji i montażu do stworzenia hipnotyzującej wizji, w której rzeczywistość i fikcja wzajemnie się przenikają. Wideo wykonane w konwencji teledysku składa się z trzech biegnących równoległe ścieżek: muzyki, wizualizacji i pojawiającego się w dolnej części ekranu tekstu. Post-grunge'owy klimat piosenki, wykonanej przez artystę i jego przyjaciół, podkreśla plakat z włosami Cobaina, pojawiający się w kilku ujęciach w filmie. W stworzonych komputerowo, minimalistycznych wnętrzach widać obrazy, które w czasie prezentacji wisiały w galerii, a także kształty wygenerowane i sterowane przez program do symulacji zachowań tłumu. Praca porusza kwestie czysto egzystencjalne, wskazuje na zagubienie współczesnego człowieka, brak autentyczności.

Norman Leto (czyli Łukasz Banach)

(ur. 1980) artysta wizualny, pisarz, reżyser i twórca multimedialny, znany z projektów łączących sztukę, naukę i technologię. Stworzył postać fikcyjnego artysty, który wkrótce stał się jego *alter ego* i pseudonimem

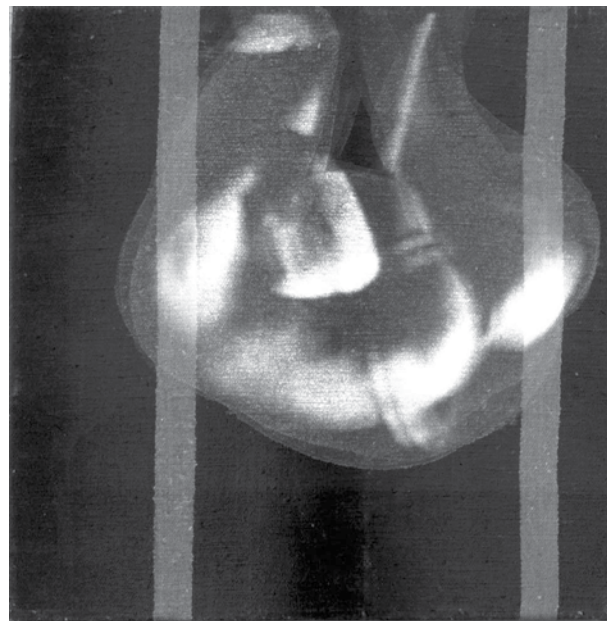
artystycznym. Debiutancka wystawa Normana Leto miała miejsce w 2007 roku w Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski. Jest autorem książki i reżyserem pełnometrażowych filmów *Sailor* oraz *Photon*.

20

Dominik Lejman *Poduszka powietrzna*

1999
obraz, akryl na płótnie, 32 × 32 cm
projekcja wideo, 1h33'37"

Kolekcja Centrum Sztuki
Współczesnej Zamek Ujazdowski,
depozyt m.st. Warszawy

Obraz przedstawia mężczyznę zawieszonoego za ramiona i nogi, z samochodową poduszką powietrzną umieszczoną między kolanami. Postać oddycha i porusza się w dość ograniczonym stopniu, a to przez ciasną, nie-naturalną pozycję, którą zmuszona jest przyjmować. Nieznaczny ruch ciała pozwala rozpoznać, co zostało namalowane, a co jest wyświetlane. Postać na obrazie na chwilę ożywa, próbuje wyswobodzić się, uwolnić. To niemożliwe, ponieważ jej ruch ograniczają dwie poduszki – ta, którą trzyma na obrazie zarejestrowanym na taśmie wideo, i ta namalowana na płótnie.

Dominik Lejman

(ur. 1969) artysta wizualny i pedagog. Zajmuje się malarstwem, które łączy z projekcjami wideo, realizuje wideofreski i prace w formie wielkoformatowych projekcji. Absolwent Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku

oraz Royal College of Art w Londynie. Od 2005 roku prowadzi II Pracownię Malarstwa na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu. Laureat Paszportu „Polityki” (2001) oraz Berlin Art Prize (2018).

21

Dominika Olszowy *Wanda Wanton*

2015
wideo, 9'14"

Film *Wanda Wanton* to mockument, który stawia pytania o granice między destrukcją a kreacją oraz o sposób, w jaki społeczeństwo interpretuje działania artystów, które przekraczają normy społeczne. Tytułowa Wanda Wanton to tajemnicza nauczycielka z Wieliczki, która nocami – być może opętana przez duchy starożytnego plemienia Wandalów – oddaje się aktom destrukcji, nazywając je „aktami sztuki”. Wanda, być może *alter ego* Olszowy, wyraża przekonanie, że sztuka może wyłaniać się z aktów wandalizmu. Skłania to do refleksji nad tym, czy wandalizm może być postrzegany jako akt wolności i sposób na uwolnienie się od narzuconego porządku społecznego. Olszowy wykorzystuje humor i ironię do stawiania pytań o kreatywność i społeczne oczekiwania wobec sztuki.

Dominika Olszowy

(ur. 1988) artystka wizualna, wykorzystująca w swoich pracach wideo, instalację, performans, projektowanie scenografii i kostiumów. Absolwentka pracowni prof. Marka Wasilewskiego na Wydziale Intermediów

Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu (2012). Laureatka Nagrody Fundacji Deutsche Banku *Spojrzenia* (2019) oraz Nagrody Fundacji Sztuki Polskiej ING (2018).

22

Oskar Dawicki *Skórka za wyprawkę*

2006
wideo, 8'21"

Rafał Bujnowski *Skóra*

2004
obraz, olej na płótnie
40 × 60 cm

Film *Skórka za wyprawkę* utrzymany jest w konwencji telezakupów. Oskar Dawicki prezentuje w nim obraz Rafała Bujnowskiego *Skóra*. Oferuje go na sprzedaż za 7000 euro, w pakiecie z filmem reklamowym za dodatkowe 2500 euro. Wartość pracy potwierdzają eksperci: Anda Rottenberg, Jarosław Suchan i Adam Szymczyk. Do sprzedaży jednostkowego dzieła wykorzystuje narzędzie promocji, kierowane do szerokiego grona odbiorców, w najdroższym medium, jakim jest telewizja, co nadaje przedsięwzięciu groteskowy charakter.

Oskar Dawicki

(ur. 1971) performer, twórca obiektów i filmów wideo. Studiował malarstwo na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (1991–1996), gdzie uzyskał dyplom w pracowni prof. Lecha Wołoskiego. W latach 2001–2010 współtworzył grupę

artystyczną Azorro. Jego życie stało się inspiracją do napisania książki przez współpracujących z nim kuratorów Łukasza Gorczycę i Łukasza Rondudę. Jest również głównym bohaterem pełnometrażowego filmu *Performer*.

Piotr Bosacki

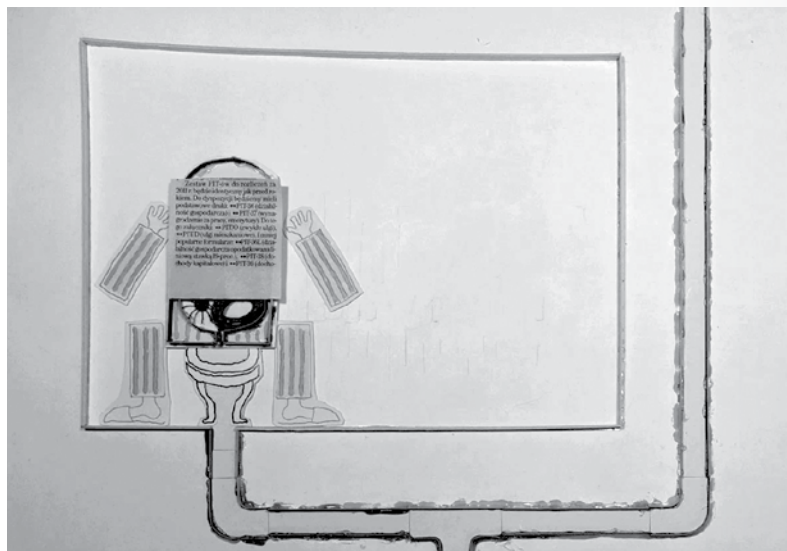
Kompletne bzdury

2011

video, 7'

kolaże, (5x) 50 × 50 cm

Animacja Piotra Bosackiego *Kompletne bzdury* opowiada o niedorzecznościach. Pierwsza historia dotyczy łańcucha zależności i zobowiązań artysty, przedstawionych za pomocą postaci, ciągnącej za sobą sznur przedmiotów. Druga to surrealistyczna opowieść o pasożytach jelitowych, które opuszczają ciało człowieka, by prowadzić drugie życie w rurach kanalizacyjnych. Umowność fabuły i użytych środków artystycznych sprawiają, że ta makabryczna, pełna absurdu, groteskowa opowieść zyskuje intrygującą moc.

Piotr Bosacki

(ur. 1977) artysta wizualny, twórca filmów animowanych i obiektów, kompozytor, autor książek, pedagog. Absolwent Akademii Sztuk Pięknych w Poznaniu oraz Państwowej Szkoły Muzycznej im. Fryderyka Chopina w Warszawie. Współzałożyciel grupy Penerstwo i zespołu KOT.

Autor książki *Traumtagebuch* (2010). Za pracę *Drakula* (2010) zdobył nagrodę publiczności w Konkursie Kina Niezależnego na Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych w Gdyni. Jest wykładowcą w Katedrze Intermediów Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu.

Piotr Wyrzykowski
Comunnostalgie

2004

instalacja wideo
video, 1'38", 2'59"
lightboxy,
103 × 75 × 10 cm,
103 × 79 × 10 cm,
103 × 74,5 × 10 cm

Praca pokazywana była w Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski w 2005 roku na zbiorowej, prezentującej prace artystów z Polski i Rosji, wystawie *Za czerwonym horyzontem*. Jest to instalacja składająca się z trzech lightboxów i dwóch monitorów z filmami wideo. Wyrzykowski wykorzystał tu elementy pochodzące z konstruktywistycznych kolaży radzieckiego artysty awangardowego Aleksandra Rodcenki i wierszy Włodzimierza Majakowskiego. Zestawił je z układami gimnastycznymi (piramidami) wykonywanymi z przez sportowców ze szkoły cyrkowej oraz takimi elementami siermiężnej rzeczywistości byłej Republiki Radzieckiej, jak ćwiczenia na wolnym powietrzu, na siłowni skonstruowanej ze stalowych elementów, przypominającej złomowisko. Zdjęcia do pracy były kręcone w Kijowie.

Piotr Wyrzykowski alias Peter Style

(ur. 1968) artysta wizualny, performer, scenograf, pedagog. Studiował architekturę wnętrz w latach 1989–1991, a następnie malarstwo w latach 1991–1995 w Pracowni Intermedialnej prof. Witosława Czerwonki w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Pięknych w Gdańsku, gdzie uzyskał dyplom. Aktualnie pra-

cuje jako wykładowca na Wydziale Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku. Współzałożyciel i dyrektor artystyczny grupy C.U.K.T. (Centralny Urząd Kultury Technicznej), prekursorsko wykorzystującej zasięg internetu do działań artystycznych (*Kampania Prezydencka Wiktorii Cukt*, 2001).

25

Christian Jankowski

Historia wagi ciężkiej

2013
video, 25'46"

Christian Jankowski
Historia wagi ciężkiej
(*Ludwik Waryński*)

2013
fotografia, 140 × 186 cm

Film *Historia wagi ciężkiej* powstał na wystawę Christiana Jankowskiego w Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski w 2013 roku. Artysta zaprosił mistrzów trójboju siłowego do podjęcia wyzwania podniesienia warszawskich pomników Ludwika Waryńskiego, Willy'ego Brandta, Syrenki, Ronalda Reagana i Braterstwa Broni, a ich zmagania relacjonował dziennikarz sportowy Michał Olszański. Wysilek sportowców obrazował ciężar historii, z którą zmierzenie się wymaga niezwyklej siły. Projekt porusza problematykę symboliki pomników w przestrzeni publicznej oraz ich wpływu na nasze postrzeganie historii. Komentarz Olszańskiego skłania do refleksji, czy historyczne pomniki ożywiają przeszłość, czy raczej sprawiają, że staje się ona ciężka i martwa.

Christian Jankowski

(ur. 1968) niemiecki artysta, który w swojej twórczości łączy video, fotografię, instalacje i performans. Studiował w Akademii Sztuk Pięknych w Hamburgu. W 2016 roku był

kuratorem 11. edycji Manifesta, stając się pierwszym artystą, który pełnił tę funkcję. Jest laureatem Nagrody Fundacji Heitland (2013) i Nagrody Artystycznej Finkenwerder (2015).

26

Karol Radziszewski

Fag Fighters: Prolog

2007
video, 14'30"

Karol Radziszewski

Fag Fighters: Prolog

2007
fotografia, 75 × 100 cm

Film *Fag Fighters: Prolog* rozpoczyna serię filmów Karola Radziszewskiego o fikcyjnej gejowskiej bojówce. Artysta rejestruje w nim proces tkania różowej kominiarki, którą prośbę wnuka wykonała jego babcia. Karol Radziszewski bada stereotypy dotyczące homoseksualistów, ukazując ich jako osoby agresywne. Częścią pracy jest barwna fotografia przedstawiająca artystę siedzącego w różowej kominiarce obok babci.

Karol Radziszewski

(ur. 1977) artysta wizualny, zajmujący się filmem, fotografią, malarstwem, autor instalacji i interdyscyplinarnych projektów. Ukończył malarstwo w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie w 2004 roku. Laureat konkursu Samsung Art Master (2006) i Paszportu „Polityki” (2009). Jest

zaangażowany w działania ruchu LGBT jako wydawca i redaktor naczelny „DIK Fagazinu” oraz założyciel Queer Archives Institute, organizacji, której celem jest zbieranie, badanie i udostępnianie queerowych archiwów, w szczególności dotyczących Europy Środkowo-Wschodniej.

27

Hubert Czerepok *Sięgnąć gwiazd*

2011
wideo, 25'05"

Film, zrealizowany z użyciem archiwalnych materiałów z Państwowego Instytutu Hydrologiczno-Meteorologicznego, przedstawia polskie projekty rakiet meteorologicznych testowane w latach 60. i 70. XX wieku. Obraz, zarejestrowany przy użyciu amatorskiego sprzętu w ośrodkach badawczych i na poligonach rakietowych w okolicach Jeziora Rożnowskiego, na Pustyni Błędowskiej oraz w dawnych niemieckich bazach w pobliżu Łeby i Ustki, został wzbogacony o autorską ścieżkę dźwiękową. Komentarz utrzymany w konwencji filmów dokumentalnych z lat 60. oraz muzyka, przywołująca atmosferę edukacyjnych produkcji z czasów PRL, wprowadzają niepokój.

Hubert Czerepok

(ur. 1973) artysta wizualny, reżyser, pedagog. Jego twórczość obejmuje różnorodne media, w tym wideo, instalacje, fotografię i rysunek. Jest absolwentem Akademii Sztuk Pięknych w Poznaniu, gdzie w 1999

roku obronił dyplom w pracowniach prof. Izabelli Gustowskiej i prof. Jana Berdyszaka. Jest wykładowcą Akademii Sztuki w Szczecinie, gdzie prowadzi Pracownię Filmu Eksperymentalnego.

28

Izabella Gustowska *W dzień zaćmienia – czas herbaty*

2000
mobilna instalacja wideo
9'36", 3'51"

Kolekcja Centrum Sztuki
Współczesnej Zamek Ujazdowski,
depozyt m.st. Warszawy

W dzień zaćmienia – czas herbaty to część cyklu *Względne cechy podobieństwa II – L'amour passion* (2000–2002). Centralnym elementem pracy jest duży ruchomy obiekt o owalnym kształcie, przypominający antenę lub

sondę kosmiczną, który służy jako ekran. Konstrukcja z metalowych prętów i przezroczystego szkła akrylowego porusza się wahadłowo w powolnym tempie. Na ekranie wyświetlane są projekcje akcesoriów do picia herbaty — filiżanki, czajniczka, cukiernicy, łyżeczki. Obraz podlega ciągłej transformacji, przyjmując kształt piersi, stylizowanej lilii. Codzienne przedmioty przenikają się tu z obrazami ciała.

Izabella Gustowska

(ur. 1948) artystka wizualna, pionierka sztuki feministycznej, tworząca w takich mediach, jak malarstwo, grafika, fotografia, wideo, instalacje, performans. W latach 1967–1972 studiowała w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk

Plastycznych (obecnie Uniwersytet Artystyczny) w Poznaniu, gdzie później przez wiele lat pracowała jako pedagog, uzyskując tytuł profesora. Jest laureatką nagrody Birgit Skiöld Memorial Trust Award (1984).

Artur Żmijewski KRWP

2000
video, 7'

Premierowy pokaz pracy miał miejsce w ramach zbiorowej wystawy *Scena 2000* w Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski w 2000 roku. Artysta zaprosił do projektu byłych poborowych,

żołnierzy Kompanii Reprezentacyjnej Wojska Polskiego. W pierwszej części filmu, ubrani w wypożyczone mundury, z atrapami broni, odbywają przy dźwiękach żołnierskich piosenek reprezentacyjną musztrę i maszerują w defiladowym szyku przy pomniku Berlingowców. W drugiej części ci sami mężczyźni pojawiają się w wypełnionej lustrami sali baletowej. Rozebrani, początkowo tylko w butach i rogatywkach, a później całkiem goli, ale wciąż z karabinami, wykonują te same ćwiczenia, co na świeżym powietrzu. Ich ciała pozbawione wojskowego kostiumu i kontekstu stają się na powrót wolne i delikatne. Mężczyźni podchwytyją na sali klimat radosnej zabawy, eksponując nagość, która obnaża ich słabość i kruchość, całkowicie wbrew stereotypowi męskości.

Pokazy w kinie

Artur Żmijewski

(ur. 1966) artysta sztuk wizualnych, twórca filmów, obiektów, instalacji, fotografii, kurator, autor publikacji z dziedziny sztuki współczesnej. W latach 1990–1995 studiował na Wydziale Rzeźby warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych, gdzie obronił dyplom w pracowni prof. Grzegorza Kowalskiego. Jeden z głównych

przedstawicieli nurtu sztuki krytycznej w Polsce. Przez wiele lat był związany z pismem „Krytyka Polityczna”. W 2005 roku reprezentował Polskę na 51. Międzynarodowym Biennale Sztuki w Wenecji, na którym pokazał film *Powtórzenie*, a w 2012 roku był kuratorem 7. Biennale Sztuki Współczesnej w Berlinie.

Anna Konik

Obłoki płyną nad nami

2018
film, 89'

Zakup dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Fundacji Promocji Kultury w ramach programu Narodowa Kolekcja Sztuki Współczesnej Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Dokumentalny film Anny Konik ukazuje historię Dobrodzienia, miasteczka na Górnym Śląsku, przez pryzmat doświadczeń jego różnorodnej społeczności. Anna Konik, której rodzice byli repatriantami z Kresów, spleta losy Żydów, Niemców i Polaków w jedną narrację. Opowieść budowana jest z mikrohistorii mieszkańców, archiwalnych zdjęć i dokumentów. Kamera nieśpiesznie rejestruje architekturę i przyrodę, co nadaje filmowi intymny charakter. Centralną postacią jest matka artystki, cierpiąca na demencję, co stanowi metaforę zbiorowej utraty pamięci. Dzieło porusza temat przemijania, wypierania bolesnych wspomnień i luk w historii. Artystka stara się wypełnić pustkę po traumatycznych doświadczeniach, przywracając zapomniane obrazy i słowa, tworząc tym samym uniwersalną opowieść o pamięci i tożsamości.

Anna Konik

(ur. 1974) artystka interdyscyplinarna, której twórczość obejmuje instalacje wideo, filmy artystyczne oraz paradokumentalne, fotografie i rysunki. Studiowała na Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie w pracowniach Krzysztofa M. Bednarskiego (1996–1997) i prof. Grzegorza Kowalskiego, gdzie obroniła dyplom w 2000 roku. Odbiła studia pody-

plomowe w pracowniach prof. Inge Mahn oraz Guntera Eisermana w Kunsthochschule Berlin-Weissensee (2001–2002). W 2012 roku uzyskała stopień doktora sztuk pięknych. Od 2022 roku adiunkta na Wydziale Animacji i Intermediów na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu, gdzie aktualnie prowadzi Pracownię Filmu Eksperymentalnego.

Joanna Rajkowska

Dotleniacz

2007
wideo, 18'05"

Projekt *Dotleniacz* Joanny Rajkowskiej, realizowany przez Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski na skwerze na placu Grzybowski w Warszawie, prezentowany był od lipca do września 2007 roku.

Film dokumentuje prace nad projektem, jego realizację i odbiór.

Pośrodku zieleńca zaaranżowany został staw o powierzchni około 140 m² i głębokości 1 m, obsadzony zielenią, krzewami ozdobnymi i nenufarami, zaopatrzony w specjalne urządzenia ozonujące powietrze i wytwarzające mgłę. Staw otaczały siedziska zaprojektowane przez Michała Kwasięborskiego.

Plac Grzybowski to miejsce obciążone traumatyczną historią. W pobliżu mieści się synagoga, kościół Wszystkich Świętych, korporacyjne biura. Wokół żyją tysiące ludzi w zunifikowanych blokach – kiedyś symbolach nowoczesnej, powojennej Warszawy. Wśród nich stała nowa architektura – biurowce i luksusowe apartamentowce. Mieszkańcy mijają się, ale nie znają.

Projekt *Dotleniacz* Joanny Rajkowskiej był próbą stworzenia miejsca właściwie idealnego, enklawy czystego powietrza, w którym mieszkańcy mogliby się spotkać się i spędzić razem czas.

Joanna Rajkowska

(ur. 1968) autorka obiektów, filmów, instalacji, akcji i interwencji w przestrzeni publicznej, rzeźbiarka i fotografka. W latach 1988–1993 studiowała malarstwo w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, gdzie uzyskała

dyplom w pracowni prof. Jerzego Nowosielskiego. W latach 1987–1992 studiowała historię sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 2007 roku otrzymała Paszport „Polityki” za projekt *Dotleniacz*.

Heidrun Holzfeind *Za Żelazną Bramą*

2009
film, 55'

Za Żelazną Bramą dokumentuje życie warszawskiego osiedla, zbudowanego w latach 1965–1972 na gruzach Małego Getta. Heidrun Holzfeind, austriacka artystka, która przebywała na rezydencji w Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, zarejestrowała jego codzienność. Przeprowadziła rozmowy z mieszkańcami bloków i pracownikami zlokalizowanych w nich punktów usługowych, nagrała sceny na klatkach schodowych, w mieszkaniach, przedsionkach, sklepach i ich otoczeniu – na parkingach, trawnikach, placach zabaw. Odnalazła też fragmenty filmów i seriali z lat 70., w których pojawia się osiedle. Uchwyciła dyskusje o przemianach zachodzących w życiu społecznym i o przystosowaniu modernistycznej architektury do współczesnych potrzeb mieszkańców. Artystka w wyjątkowy sposób zarejestrowała realia życia blokowiska w centrum stolicy, uniknęła przy tym publicystycznej tendencyjności, estetyzacji czy sentymentalizmu. Zaoferowała wnikliwy obraz społecznych i architektonicznych przemian.

Heidrun Holzfeind

(ur. 1972) austriacka artystka wideo. Absolwentka Akademii Sztuk Pięknych w Wiedniu oraz Central Saint Martins w Londynie. Jej prace koncentrują się na architekturze i kontekstach społecznych. Jest ceniona za wnikliwość i unikalne podejście do tematyki miejskiej i społecznej.

**Marcus Kaiser,
Andree Korpys,
Markus Löffler**
Supersam

2002
video, 12' 47"

Warszawski Supersam był pierwszym supermarketem w socjalistycznej Europie Wschodniej. Otwarty w 1962 roku, zaprojektowany przez Jerzego Hryniewieckiego, Macieja Krasińskiego i Ewę Krasińską, budynek szybko zyskał miano architektonicznej ikony późnego modernizmu. W 2002 roku trzech niemieckich artystów przebywający na rezydencji w Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski – Marcus Kaiser, Andree Korpys i Markus Löffler – nakręcili dokument o Supersamie. Wystąpili w nim pracownicy sklepu, związani z nim przez 40 lat. Reżyserowane niby-wywiady, a w rzeczywistości przygotowane przez artystów gotowe wypowiedzi osób, zostały skontrastowane z ujęciami codziennego życia sklepu i powszechnymi czynnościami pracowników, takimi jak porcjowanie mięsa, liczenie pieniędzy czy prowadzenie rozmów i żartowanie podczas przerw obiadowych. Film eksperymentuje z formatem dokumentu. Po zburzeniu budynku w 2006 roku stał się nostalgiczną pamiątką po kultowym miejscu.

Marcus Kaiser

(ur. 1966) niemiecki artysta wizualny i fotograf. Studiował socjologię, fotografię i sztukę mediów w HfG Karlsruhe przy Centrum Sztuki i Mediów (ZKM) w Karlsruhe. Prowadził badania w Instytucie im. Caspara Davida Friedricha na Uniwersytecie w Greifswaldzie. Od 2012 roku wykłada fotografię i historię fotografii na Wydziale Projektowania THWS Würzburg-Schweinfurt.

Andree Korpys (ur. 1966)
Markus Löffler (ur. 1963)

duet artystów z Bremy. Studiowali fotografię i film w FH Bielefeld w Niemczech (1989–1993), ukończyli studia podyplomowe w HfG Karlsruhe przy Centrum Sztuki Mediów (ZKM) w Karlsruhe (1993–1996). Byli wykładowcami Akademii Sztuk Pięknych w Hamburgu (2007–2009), od 2009 roku nauczają w Akademii Sztuki w Bremie.

Kuratorka

Ewa Gorządek

Współpraca kuratorska

**Marta Grytczuk,
Sara Szostak**

Koordynatorka

Joanna Saran

Opieka konserwatorska

**Katarzyna Mikstał-
Sztabińska,
Dominik Kuboń,
Monika Supruniuk**

Montaż audio-wideo

Krzysztof Klósek

Realizacja wystawy

**Siergiej Kowalonok,
Włodzimierz Borowy,
Adam Bubel,
Andrzej Chudek,
Maciej Dębek,
Grzegorz Gajewski,
Marek Morawiec,
Bartosz Pawłowski,
Paweł Słowik,
Stanisław Wieczorek**

Realizacja pokazów w kinie

**Klara Da Costa,
Daniel Hilbrecht,
Sylvia Stańczyk-Metzger**

Komunikacja

**Agnieszka Niedzielak-
Kowalska, Julia Lipiec,
Edyta Majchrzak,
Józef Pałkiewicz,
Kateryna Shylo,
Dagmara Siemińska,
Julian Tomala**

Edukacja

Ewa Doan, Dominika Gęba

Teksty

**Ewa Gorządek,
Ryszard W. Kluszczyński,
Marta Grytczuk,
Sara Szostak**

Redakcja i korekta

**Arletta Wojtala,
Kazimierz Piotrowski**

Koordinacja wydawnicza

**Arletta Wojtala,
Sabina Winkler-Sokołowska**

Projekt graficzny

Tomasz Bersz

ISBN

978-83-67203-25-8

Wydawca

**Centrum Sztuki Współczesnej
Zamek Ujazdowski**

Druk

Drukarnia Efekt, Warszawa

Wystawa sfinansowana
ze środków

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Partnerzy medialni

KULTURA

AKTIVIST

artinfo.pl

GoOut

tysol.pl

Centrum Sztuki Współczesnej
Zamek Ujazdowski

Jazdów 2, Warszawa
www.u-ujazdowski.pl

